

 ZÁKLADNÁ ŠKOLA BERNOLÁKOVÁ 16 KOŠICE	SMERNICA ZÁKLADNEJ ŠKOLY Bernoláková 16, Košice	Číslo: 12/2023
--	--	-----------------------

**Smernica o postupe pri prevencii,
vzniku a riešení krízovej situácie v škole – krízový intervenčný plán školy**

Organizácia	Základná škola Bernoláková 16, Košice	
Identifikačné číslo (IČO)	35543019	
Ulica a číslo	Bernoláková 16	
Obec a PSČ	040 11 Košice	
Štát	Slovenská republika	
Právna forma	Rozpočtová organizácia	
Štatutárny orgán	PaedDr. Mária Blanárová	
Vypracoval:	Posúdil:	Prerokované na pracovnej porade dňa: 7.12.2023
Meno a priezvisko: Mgr. Jana Humeňanská	Meno a priezvisko: PaedDr. Mária Blanárová	
Funkcia/pracovné zaradenie: Riaditeľka školy	Funkcia/pracovné zaradenie: Zástupca RŠ	
Podpis:	Podpis:	
Cieľová skupina		žiaci a zamestnanci školy
Zmeny a doplnenia je oprávnený vykonať výlučne riaditeľka školy.		
Dátum: 6.12.2023	Dátum: 6.12.2023	Smernica nadobúda účinnosť dňa: 08.12.2023

Riaditeľka Základnej školy Bernolákova 16, Košice v súlade s pracovným poriadkom a školským poriadkom vydáva smernicu, ktorej účelom je stanoviť pravidlá postupu pri prevencii, vzniku a riešení krízovej situácie v škole – krízový intervenčný plán školy. Smernica je interný predpis, ktorého zmyslom je bližšie a podrobnejšie charakterizovať uvedenú problematiku v nadväznosti na príslušné ustanovenia školského poriadku týkajúce sa bezpečnosti a ochrany fyzického i duševného zdravia v školskom prostredí, a to v kontexte krízového manažmentu školy, vymedzenia prístupov a metód, opatrení a postupov v rámci krízovej intervencie.

Čl. 1

ÚVODNÉ USTANOVENIA

1. Úlohou krízového intervenčného plánu školy je:

- a) zabrániť prehĺbeniu vzniknutej krízovej situácie,
 - b) znížiť jej negatívne dosahy krízy na žiakov,
 - c) posilniť solidaritu medzi žiakmi,
 - d) zmenšiť dobu potrebnú na odvrátenie ďalšieho nebezpečenstva a ohrozenia a pomáhať budovať dôveru v školu ako bezpečnej inštitúcie.
2. Smernica upravuje základné postupy pri prevencii a pri vzniku krízovej situácie v škole, krízovej intervencii a možnostiach pomoci deťom/žiakom v prípade traumatizujúcich, mimoriadne stresujúcich a záťažových situácií a udalostí.
3. Predmetom tejto smernice nie je problematika šikanovania a kyberšikanovania, ktorá je rozpracovaná v samostatnom internom predpise školy.
4. Pod krízovou situáciou sa rozumie akákoľvek psychická aj fyzická traumatizujúca udalosť, ktorá prekračuje bežné zvládacie mechanizmy, je do značnej miery nepredvídateľná a nie úplne ovládateľná, ktorá ohrozuje psychický a fyzický stav žiakov a zamestnancov školy. Vyvoláva skutočné pocity tiesne a presahuje bežnú ľudskú skúsenosť.
5. Pre zlepšenie duševného zdravia zamestnancov a žiakov škola venuje systematickú pozornosť nimi zažívaných strát, podpore v rámci procesu smútenia.

Čl. 2

POSTUP PRI PREVENCII, VZNIKU A RIEŠENÍ KRÍZOVEJ SITUÁCIE V ŠKOLE – KRÍZOVÝ INTERVENČNÝ PLÁN ŠKOLY

ZDROJE AKÚTNEJ KRÍZOVEJ SITUÁCIE A JEJ OBETE

1. Zdrojom akútnej krízovej situácie s dosahom na jednotlivca, triedu, školu môže byť najmä:

- a) strata rodiča, súrodenca, blízkej osoby – smrť žiaka, ktorý školu navštevoval; smrť učiteľa alebo zamestnanca, ktorý v škole pracoval; špecifickým prípadom je smrť žiaka alebo pedagogického/odborného zamestnanca v škole; nepriamo súvisiaca s prostredím školy: smrť žiaka alebo učiteľa napr. v dôsledku dlhodobej choroby, nesúvisiaca priamo s prostredím školy: smrť blízkej osoby, ktorá bola blízkou osobou žiaka alebo učiteľa;
- b) ťaživý rozvod/rozchod rodičov, starostlivosť po ňom, striedavá starostlivosť, presťahovanie a pod.,

- c) syndróm CAN (týranie, zneužívanie, zanedbávanie dieťaťa),
 - d) zadržanie alebo uväznenie trestne zodpovedného žiaka, rodiča, zamestnanca školy,
 - e) diagnostikovanie ťažkého ochorenia u dieťaťa/žiaka/člena rodiny,
 - f) tehotenstvo,
 - g) pandémie a postcovidová kríza u dieťaťa/žiaka v rodine,
 - h) seba poškodzovanie, pokus o samovraždu,
 - i) samovražda,
 - j) únos,
 - k) zabitie,
 - l) násilie, šikana, kyberšikana,
 - m) deti vojnových utečencov na škole a i.,
 - n) znásilnenie, hromadné dopravné nehody a hromadné nešťastia v školskom prostredí (školský výlet),
 - o) ťažké úrazy, utopenie sa,
 - p) prírodné katastrofy,
 - q) požiar v budove,
 - r) vojnový konflikt, ozbrojený konflikt, strelba na pôde školy, útok zbraňou
 - s) teroristický čin, anonymné oznámenie o uložení bomby,
 - t) tzv. „elektronické“ násilie – žiak je konfrontovaný s krajne násilným obsahom online (napr. videozáznam brutálnej popravy, vojnových situácií či týrania na ľuďoch alebo zvieratách),
 - u) technické havárie,
 - v) iné extrémne náročné školské situácie a krízy, ktoré výrazne negatívne ovplyvňujú prežívanie dieťaťa/dotknutej osoby.
2. Krízová intervencia je bezprostrednou vnímavou reakciou školy na akútnu krízu v podobe okamžitej a krátkodobej odbornej pomoci a podpory pri zvládaní krízy (práca s emóciami a následne stabilizácia) s cieľom zaistenia psychologického bezpečia a posilnenia zvládacích (copingových) a adaptačných mechanizmov. Môže byť poskytovaná jednotlivcovi, skupinám (školská trieda/y, rodina), na úrovni celej školy.
 3. Krízová intervencia je okamžitou pomocou s cieľom redukovať ohrozenie a vytvoriť intenzívny kontakt s dotknutou osobou v rámci individuálneho prístupu.
 4. Podnetom na krízovú intervenciu môže byť aj problémové správanie žiakov mimo budovu školy a v čase mimo školského vyučovania a podujatí organizovaných školou, aj keď škola po právnej stránke nenesie zodpovednosť za tieto skutky a udalosti.
 5. V školskom prostredí sú možnými obeťami krízovej situácie:
 - a) primárne obeť – účastníci nešťastia, priamo exponované (zasiahnuté) obeť,
 - b) sekundárne obeť – rodina alebo blízki priatelia primárnej obeť,
 - c) terciárne obeť – pomáhajúce profesie v škole, svedkovia udalosti, preživší, inak poškodení.

Čl. 3

POSKYTNUTIE KRÍZOVEJ INTERVENCIE

1. V prípade, že vedenie školy, pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci získajú informácie o aktuálnej krízovej situácii alebo udalosti, okamžite prijímajú rozhodnutie o zabezpečení potrebnej pomoci a podpory zasiahnutým osobám.
2. Prvoradým cieľom konania zamestnancov školy je záchrana života a zdravia dotknutých osôb, privolanie záchranných zložiek, poskytnutie prvej pomoci, naplnenie potreby bezpečia (fyzické i psychické – emocionálna podpora), kontakt s najbližšími, zabezpečenie informovanosti a distribúcie informácií zúčastneným osobám, získanie kontroly nad situáciou.
3. Pri riešení krízovej situácie, ktorá je sprevádzaná zranením alebo úmrtím, je ďalej potrebné postarať sa o toho, kto zranenú alebo mŕtvu osobu našiel (nezostať sám), uvoľniť priestor pre záchranné zložky a políciu, pri nešťastiach v dôsledku násilného konania zabezpečiť, aby nedošlo k ovplyvňovaniu svedkov pred príchodom polície. Je potrebné sa postarať o celý kolektív triedy, ktorej žiakovi alebo učiteľovi sa stalo nešťastie.
4. Pri náhlom útoku osoby alebo osôb, ktoré sa použitím zbrane snažia zraniť alebo usmrtiť osoby vo svojom okolí, je zo strany zamestnancov školy a žiakov školy potrebné realizovať útek do bezpečia – učitelia vyvedú žiakov a deti bezpečne z budovy a v prípade, že to nie je možné, zvolí sa vhodná forma úkrytu, kde je možné sa zamknúť, zabarikádovať a pod.
5. O rozsahu a spôsobe poskytnutia krízovej intervencie a následných podporných opatrení rozhoduje poskytovateľ krízovej intervencie a kompetentní pracovníci integrovaného záchranného systému.
6. Pri krízovej intervencii a pri preventívnych činnostiach realizovaných školou alebo zariadením poradenstva a prevencie sa nevyžuje informovaný súhlas zákonného zástupcu. Informačná povinnosť zo strany školy smerom k zákonným zástupcom o zrealizovaní krízovej intervencie alebo preventívnych aktivít zostáva zachovaná, pričom zákonný zástupca v zmysle § 144 školského zákona má právo byť informovaný o postupe školy a výchovnovzdelávacích výsledkoch svojho dieťaťa.

Čl. 4

POSKYTOVATELIA KRÍZOVEJ INTERVENCIE

1. Krízovú intervenciu môžu poskytovať:
 - a) Školský psychológ (pokiaľ nie je osobne zasiahnutý udalosťou) – v zmysle § 24 ods. 2 písm. a) a d) zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov krízovú intervenciu poskytuje školský psychológ v rámci psychologickkej intervencie a zároveň krízovú intervenciu zameranú na podporu duševného zdravia detí, žiakov a učiteľov v školách. Je žiaduce, aby tento zamestnanec mal

absolvované špecializačné vzdelávanie v oblasti krízovej intervencie. Školský psychológ participuje na krízovom manažmente školy pre rôzne krízové situácie, ktoré sa môžu objaviť, aby v prípade potreby dokázal poskytnúť potrebnú pomoc a podporu pre žiakov, ktorí to budú potrebovať.

- b) Odborní zamestnanci školy a členovia školského podporného tímu (napr. školský špeciálny pedagóg, sociálny pedagóg, liečebný pedagóg), ak absolvovali Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky akreditované špecializačné vzdelávanie – výcvik v oblasti krízovej intervencie.
 - c) Zariadenie poradenstva a prevencie – centrum poradenstva a prevencie alebo špecializované centrum poradenstva a prevencie, prednostne tí jeho odborní zamestnanci, ktorí absolvovali vzdelávanie v krízovej intervencii.
 - d) Ďalší relevantní poskytovatelia krízovej intervencie – organizácie a inštitúcie, ktorých zoznam, základná charakteristika a kontakty sú uvedené v prílohe č. 1 tejto smernice.
2. Školský psychológ s absolvovaným výcvikom krízovej intervencie zabezpečuje v zmysle odporúčaných procesných štandardov (Štandard – realizácia krízovej intervencie – skupinová forma a individuálna forma, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, 2020) špecifickú agendu v týchto oblastiach:
- a) prevencia (presadzovanie bezpečných škôl);
 - b) príprava krízových plánov;
 - c) vzdelávanie pedagogických a ďalších odborných zamestnancov v škole;
 - d) realizácia krízovej intervencie v spolupráci s príslušným zariadením poradenstva a prevencie;
 - e) poskytovanie „post“ intervencie (neskoršej);
 - f) plánovanie, posúdenie vplyvu udalosti, poradenstvo, podporné konzultácie, screening zameraný na mapovanie, kto ďalší v rámci školy potrebuje krízovú intervenciu;
 - g) realizuje vzdelávanie a osvetovú činnosť vedúcim zamestnancom, zameranú na potrebu a opodstatnenie krízovej intervencie ako účinného nástroja pre prevenciu posttraumatickej stresovej poruchy.
3. V prípade, že dôjde k úmrtiu žiaka školy zo zdravotných dôvodov alebo v prípade úrazu, školský psychológ poskytuje konzultácie učiteľom o tom, ako s deťmi o smrti žiaka hovoriť, ako viesť rozhovor s pozostalými rodičmi, v prípade záujmu sprevádza učiteľov do tried, poskytuje podporu truchliacim pedagógom a v prípade potreby aj intervenciu spolužiakom zomretého žiaka.

Čl. 5

PREVENCIA VZNIKU KRÍZOVÝCH SITUÁCIÍ

1. Prevencia v podobe budovania bezpečnej atmosféry vo vnútri školy je základom dobrej adaptácie a zvládania náročných situácií.
2. V rámci prevencie a pri prežívaní akútnej osobnej krízy pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci vo vzťahu k žiakom reflektujú a včasne identifikujú reakcie na závažný stres a citlivosť voči rizikovým prejavom. Ide najmä o nasledovné skutočnosti:

- a) akákoľvek zmena v správaní, vyhýbavé správanie a rigidita,
 - b) vyjadrenia o pocite beznádeje a osamelosti,
 - c) vyjadrenia, že nemá dôvod ďalej žiť,
 - d) výraznú zmenu stravovacích a spánkových návykov,
 - e) konzumáciu alkoholu, omamných a psychotropných látok,
 - f) nelátkové závislosti (napr. netolizmus, nomofóbia),
 - g) vyhýbanie sa sociálnym interakciám s ostatnými alebo rizikové (problémové) správanie,
 - h) prejavy hnevu,
 - i) depresia, pocity úzkosti alebo rozrušenie,
 - j) iné psychosomatické prejavy,
 - k) apatia,
 - l) prudké zmeny nálad,
 - m) vyjadrenia o samovražde ako o východisku,
 - n) zmeny vo vzdelávacích výsledkoch a v správaní,
 - o) zmeny v prístupe k plneniu školských povinností,
 - p) strata záujmu o aktivity, ktorým sa venovali,
 - q) sebapoškodzovanie,
 - r) zhoršenie sociálnych vzťahov,
 - s) záškoláctvo,
 - t) t) každé správanie, ktoré nie je typické pre dané dieťa a trvá niekoľko dní alebo dlhšie,
 - u) zvýšená potreba oponovať,
 - v) dramatická zmena priateľov alebo náhla zmena vzhľadu,
 - w) obdiv k násiliu, prezentácia extrémistických, rasistických, antisemitských a xenofóbnych názorov na internete, kladenie si rečníckych otázok typu: „Aké by to bolo, keby som niekoho zabil?“,
 - x) ďalšie prejavy, napr. rôzne sociálno-patologické javy.
3. Všetci zamestnanci školy sa v rámci prevencie usilujú o vytváranie atmosféry dôvery a psychologického bezpečia, podporujú duševné zdravie žiakov a zamestnancov školy.
 4. Škola pravidelne vyhodnocuje možné zdroje rizík v súvislosti so zaistovaním bezpečia žiakov i personálu školy, a to v bežných i mimoriadnych podmienkach. Monitoruje klímu v triedach i celej škole a všíma si zabezpečenie priestoru školy, a to tak voči vniknutiu cudzích osôb, ako aj voči nežiaducemu správaniu žiakov. Starostlivé monitorovanie prejavu žiakov je dôležité aj preto, že ich psychická kríza môže byť oveľa hlbšia, ako to na prvý na pohľad môže vyzerať a žiaci často o pomoc žiadajú až vo chvíli, keď zlyhali dostupnejšie riešenia.
 5. Akékoľvek konflikty v škole sa riešia cestou mediácie a nenásilnej komunikácie.
 6. Triedni učitelia oboznámia všetkých žiakov školy o anonymných linkách pomoci a odborníkoch, s ktorými môžu komunikovať aj o najcitlivejších témach a ktorých pomoc môžu vyhľadať, aby sa cítili prijatí a v žili v pocite bezpečia. Žiaci sú zo strany pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov motivovaní k vyhľadaniu pomoci a podľa možností túto pomoc hľadajú spoločne.

7. Do vzdelávacích aktivít sú priebežne zaradované aktivity zvyšujúce kompetencie žiakov v oblasti konfrontácie s vážnymi životnými situáciami (poskytovanie prvej pomoci, sprostredkovanie pomoci ľuďom v problémoch, ako sa zachovať v úlohe obete alebo svedka trestného činu a pod.).
8. Riaditeľ školy v pláne profesijného rozvoja na príslušný školský rok garantuje realizáciu príležitostí vzdelávania v téme krízovej intervencie, ak takéto akreditované vzdelávania bude možné absolvovať.
9. Vedenie školy podporuje pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov v ich zaškolení v problematike straty, problematike smútenia u dieťaťa a primeranej komunikácie v týchto oblastiach.

Čl. 6

POVINNOSTI RIADITEĽA ŠKOLY, VEDENIA ŠKOLY A ĎALŠÍCH PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV A ODBORNÝCH ZAMESTNANCOV

1. Vo vzťahu k riešeniu krízovej situácie, ktorej aktérmi sú pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci, riaditeľ školy má povinnosť zabezpečiť výkon práva pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov uvedených v § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 138/2019 Z. z. Zásady realizácie práva na ochranu pred sociálno-patologickými prejavmi v správaní vedúcich pedagogických zamestnancov, vedúcich odborných zamestnancov, ďalších zamestnancov, zriaďovateľa, zákonných zástupcov, iných fyzických osôb alebo právnických osôb sú rozpracované v pracovnom poriadku školy.
2. Riaditeľ školy a zamestnanci školy sú povinní poskytovať súčinnosť orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (napr. § 93g, § 94 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov).
3. Riaditeľ školy alebo ním poverený pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec bezodkladne požiada príslušné centrum poradenstva a prevencie o výkon odbornej činnosti vo vzťahu k dieťaťu alebo deťom, ktoré sú žiakmi školy a ktoré sa ocitli v stave osobnej krízy alebo boli zasiahnuté tragickou udalosťou.
4. Riaditeľ školy alebo ním poverený pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec v prípade potreby požiada príslušné špecializované centrum poradenstva a prevencie o výkon odbornej činnosti v rozsahu poradenstva, metodickej činnosti alebo supervíznej činnosti pre školský podporný tím, pedagogických zamestnancov alebo pre odborných zamestnancov zasiahnutých krízovou situáciou vyžadujúcou krízovú intervenciu.
5. Na úrovni školy je riaditeľ školy zodpovedný za vytvorenie krízového intervenčného tímu. Podľa závažnosti udalostí alebo okolností konkrétnej situácie poverí odborného zamestnanca školy s absolvovaním vzdelávaním v oblasti krízovej intervencie koordinovaním činnosti krízového intervenčného tímu. Ak takýto odborný zamestnanec nebude k dispozícii, o koordináciu činnosti riaditeľ školy požiada príslušné centrum poradenstva a prevencie.
6. Hlavnými úlohami krízového tímu sú:
 - a) Zistiť, či sú žiaci a zamestnanci školy v bezpečí.
 - b) Skontrolovať všetky bezpečnostné postupy školy.
 - c) Skontrolovať prítomnosť žiakov v škole alebo na podujatí organizovanom školou.

7. Škola má k dispozícii miestnosť, v ktorej sa krízový tím môže schádzať a informovať o svojej činnosti žiakov, ktorí sa mu môžu zveriť so svojimi obavami a problémami. Informácie treba podávať opatrne a vecne s ohľadom na riziko vyvolania strachu a paniky.
8. Riaditeľ školy alebo ním poverený pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec pri vzniku krízovej (traumatizujúcej) udalosti vyžadujúcej si krízovú intervenciu kontaktuje zriaďovateľa, priebežne informuje aj radu školy, zástupcu školského parlamentu, ak je zriadený a podľa uváženia aj radu rodičov.
9. Riaditeľ školy alebo ním poverený pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec je zodpovedný za zhromažďovanie a overovanie relevantných informácií a ich komunikáciu smerom k žiakom, rodičom, médiám a verejnosti tak, aby boli rešpektované etické zásady a princípy, práva dotknutých osôb a nebolo marené prípadné vyšetrovanie.
10. Za komunikáciu školy s médiami zodpovedá riaditeľ školy alebo ním poverený zamestnanec, ktorý ako jediný bude poskytovať médiám informácie. Komunikáciu s médiami je potrebné vopred konzultovať so zriaďovateľom školy.
11. Pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci sú povinní chrániť žiakov pred komunikáciou s médiami s ohľadom na ich možný tlak pri hľadaní informácií, možnosť skresľovania faktov i možné komentáre na sociálnych sieťach, ktoré môžu byť veľmi zraňujúce. V tomto smere sa zohľadňuje väčšie riziko sekundárnej traumatizácie, využijúc právo neposkytnúť rozhovor a s akcentom na skutočnosť, že žiakovi môžu médiá položiť otázku len v prítomnosti dospeléj osoby (zákonného zástupcu).
12. Po príchode krízového intervenčného tímu do školy (zvyčajne 36 – 48 hodín) riaditeľ školy s podporou odborných zamestnancov a členov školského podporného tímu, ak je zriadený, zabezpečuje výkon krízovej intervencie podľa potrieb a požiadaviek poskytovateľa krízovej intervencie. Po poskytnutí krízovej intervencie poverený zamestnanec školy participuje na procese zisťovania spätnej väzby od dotknutých osôb s cieľom optimalizovať procesy stanovené krízovým intervenčným plánom školy.
13. Formy krízovej intervencie v podobe každodennej práce školského podporného tímu, výkonom pracovnej činnosti školského psychológa pokračujú aj po odchode krízového tímu z triedy/školy. Všetci pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci sú povinní plniť úlohy spojené s podporou žiakov podľa odporúčaní krízového intervenčného tímu.

Čl. 6

ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

1. Táto smernica nadobúda účinnosť dňom 8.12.2023.
2. Všetci pedagogickí a odborní zamestnanci školy musia byť s touto smernicou oboznámení.
3. Smernica o postupe pri prevencii, vzniku a riešení krízovej situácie v škole – krízový intervenčný plán školy musí byť prístupná všetkým zamestnancom, je záväzná pre všetkých pedagogických zamestnancov, jej porušenie sa posudzuje ako porušenie pracovnej disciplíny.
4. S obsahom tejto smernice triedni učitelia oboznámia aj žiakov a zákonných zástupcov žiakov.

5. Každý pedagogický zamestnanec a odborný zamestnanec zodpovedá za dodržiavanie pravidiel a princípov vyplývajúcich z tejto smernice. Nedodržanie povinností, zásad a pravidiel uvedených v tejto smernici bude považované za porušenie pracovnej disciplíny s možnosťou vyvodenia pracovnoprávných dôsledkov.
6. Táto smernica bola prerokovaná na pracovnej porade dňa 7.12.2023.

V Košiciach 6.12.2023

PaedDr. Mária Blanárová
riaditeľka školy

DUŠEVNÉ ZDRAVIE

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) definovala duševné zdravie ako *stav pohody, v ktorom jednotlivec môže uskutočniť svoje schopnosti, vie zdolať stresové situácie bežného života, vie produktívne pracovať a vie prispievať do života spoločnosti*. Najnovšie štatistiky poukazujú na smutný fakt, že až 15% populácie do veku 18 rokov trpí psychickými poruchami, ktoré majú negatívny dopad na ich osobnostný, sociálny a profesionálny vývin. Zdravie sa kúpiť nedá, treba si ho preto vážiť a žiť takým spôsobom života, aby sme neohrozovali samých seba. Nesprávne návyky, stres, zlý životný štýl, nedostatok pohybu a spánku, fajčenie, požívanie alkoholu, prepracovanosť, zlé medziľudské vzťahy a sociálne prostredie, to všetko na nás negatívne vplyva a je hrozbou pre kvalitu nášho života, ktorý máme len jeden. Vplyvom stresu sa znižuje aj funkcia imunitného systému, je oslabený a teda sme náchylnejší k rôznym ochoreniam.

Problematikou duševného zdravia sa zaoberá vedný odbor- **PSYCHOHYGIENA**, ktorý skúma možnosti a spôsoby boja proti duševným chorobám a celkovú prevenciu psychických porúch a zachovania si duševného zdravia. **Psychohygiena** sa preto netýka len duševne chorých ľudí, ale aj zdravých ľudí, respektíve tých, ktorí sa momentálne necítia byť „fit“. Duševne zdravý, vyrovnaný človek je odolnejší voči telesným chorobám, je optimistickejší a teší sa zo života. **Psychohygiena** nie je proces jednorázový, je to proces dlhodobý a hlavne cieľavedomý, bez ohľadu na vek, či pohlavie. „*Hygiena duše*“ poskytuje teda akési návody pre zlepšenie života a udržanie si dobrého psychického stavu. Dodáva energiu, zvyšuje sebavedomie, motiváciu, výkonnosť a celkový pocit spokojnosti človeka so sebou samým.

„Jediný spôsob, ako si zaistiť príjemný život, je zaistiť príjemný život ostatným. Jediný spôsob, ako zaistiť ostatným príjemný život, je správať sa k nim, akoby sme ich milovali. A jediný spôsob, ako sa k niekomu správať, akoby sme ho milovali, je naozaj ho milovať!“ (Jeremy

Bentham, 1831)

1. Prijímaj sám seba!

Poznaj sám seba, svoje dary, prednosti i slabosti. Váž si sám seba, ale neber sa príliš vážne.

2. Hovor o tom!

O tom, čo ťa trápi, čoho sa bojíš, čo si vyčítaš, o svojich smútkoch, ale i radoostiach, o úspechoch. Zdieľaná starosť je polovičná, zdieľaná radosť dvojnásobná!

3. Buď aktívny!

Život je rieka, raz plávame s prúdom raz proti nemu. Vždy je za čím ísť a pred čím utekať. Kým sa hýbeme, žijeme a naopak.

4. Uč sa novým veciam!

Stále je čo spoznávať a učiť sa. Skúsenosť je neprenosná. To, čo zvládneme, nás blaží, čo nezvládneme, aspoň sme vyskúšali.

5. Stretávajú sa s priateľmi!

Príbuzných si nevyberáme, ale priateľov áno. Sympatia, náklonnosť, kamarátstvo, priateľstvo, láska sú zdrojom opory a radostí života.

6. Rob niečo tvorivé!

Géniov je málo, ale tvorcom je každý z nás. Tvoriť môžeme v ateliéri i záhrade, v divadle i dielni. Proces je dôležitejší ako výsledok. Výtvar možno skritizovať, ale to, čo pri tvorbe zažijeme, nám nikto nezoberie.

7. Zapoľ sa a pomôž!

Pohyb krídiel motýľa v jednom kúte sveta môže spôsobiť búrku na jeho opačnom konci. Zaujímaj sa o to, čo sa deje vo svete. Politika, ekológia, charita, pomoc tým, ktorí to potrebujú dávajú zmysel nášmu vlastnému životu.

8. Neváhaj požiadať o pomoc!

Ak cítiš, že tvoje bremeno je príťažké, bolesť prisilná, strata priveľká, strach neznesiteľný - nehanbi sa požiadať o pomoc. Odborníka, alebo len spriaznenú dušu, niekoho kto prežil podobné trápenie.

9. Oddychuj a uvoľni sa!

Práca šľachtí, ale môže aj zabíjať. Uč sa aktívne i pasívne oddychovať, nachádzať nové zdroje radosti a uvoľnenia. Pre niekoho veselá spoločnosť, pre iného samota, pre niekoho šport, pre iného príroda. Aj dobré jedlo a pitie, či iné slasti vyvažujú stres všedného dňa.

10. Zdolávaj prekážky!

Uč sa brať životné problémy a prekážky ako výzvy a možnosti osobného rastu. Čo nás nezabije... a je potom čo rozprávať vnúčatám.

11. Neboj sa snívať!

Snívajme v noci i cez deň. V snoch sa môžeme vznášať a dokázať úžasné veci. Nie všetky sny sa na šťastie naplnia, ale niektorým sa môžeme aspoň priblížiť.

12. Ži teraz a tu !

Príliš mnoho minulosti nám bráni vzlietnuť a primnoho budúcnosti nám nedovolí pevne sa rozkročiť na zemi. Ži teraz a tu najlepšie ako vieš, lepší život nemáš !

Čo prispieva k duševnému zdraviu?

- ❖ Mať niekoho rád skutočnou, nepredstieranou láskou.
- ❖ Napomáhať dobrej atmosfére v rodine- pozornosť, porozumenie, ocenenie, vzájomnýrešpekt.
- ❖ Vedieť si získať a udržať aspoň niekoľkých priateľov.
- ❖ Pestovať intenzívne osobné záujmy.
- ❖ Viest' zdravý životný štýl, striedať bdenie a spánok, činnosť a odpočinok, spoločnosť a samotu.
- ❖ Dodržiavať denne primeraný pohyb.
- ❖ Zbytočne nepreceňovať úspechy ani prehry.
- ❖ Primiešať všade trochu humoru.
- ❖ Nájsť v každom dni, človeku a v udalosti niečo pekné.
- ❖ Nebrániť sa smútku, ktorý patrí k životu. Keď nás však premáha, je dobré sa zdôveriť niekomu, vyhľadať pomoc.

Ak sa necítite dobre, nebojte sa kontaktovať linky pomoci, kde vám poradia a pomôžu

- bezplatná a anonymná online poradňa pre mladých ľudí IPčko.sk, poradna@ipcko.sk
- krízová linka pomoci: **0800 500 333**,
www.krizovalinkapomoci.sk
- dobrá linka – špecializovaná linka pomoci pre mladých ľudí so zdravotným znevýhodnením, www.dobralinka.sk
- linka dôvery Nezábudka: **0800 800 566**
- linka pre nezvestné a sexuálne zneužívané deti: **116 000**
- linka Detskej Dôvery: **0907 401 749**
- online poradňa Ligy za duševné zdravie,
www.dusevnezdravie.sk/online-poradna